

finans gündemi

DEĞİŞİM İÇİN DENETİM

Bugün denetim diye bir kavram olmasaydı, kesinlikle icat etmemiz gerekirdi. Peki, yeniden icat edecek olsaydık, yine bugünkü haliyle mi ederdik?

UMS 39'DAN UFRS 9'A GEÇİŞ: GAECI

UFRS 9, 1 Ocak 2018 tarihi itibarıyla veya sonrasında başlayan yıllık hesap dönemleri için yürürlüğe girecek. Bu standardın erken uygulanmasına izin verilmiyor.

BSMV'DE UYGULAMA FARKLILIKLARI

Banka ve sigorta işlemlerinden doğan bir vergi türü olan Banka Sigorta Muamele Vergisi (BSMV) uygulamasında önemli farklılıklar söz konusu.

DEĞİŞİM İÇİN DENETİM

Bugün denetim diye bir kavram olmasaydı, kesinlikle icat etmemiz gerekirdi. Peki, yeniden icat edecek olsaydık, yine bugünkü haliyle mi ederdik? Bundan emin değiliz. Denetim süreci ve çıktıları büyük ihtimalle çok daha farklı olurdu.

Sinem Cantürk
Bilgi Sistemleri
Risk Yönetimi
Bölüm Başkanı, Finansal
Hizmetler Sektör Lideri,
Şirket Ortağı
E: scanturk@kpmg.com
T: +90 216 681 90 37

Hız kesmeden gelişmekte olan ve git-tikçe daha karmaşık hale gelen teknolojilerin, öne çıkan özelliklerinden birisi de kendisini gündelik hayatın bir parçası haline getirip vazgeçilmez kılmasıdır. Dijital yenilikler, sosyal ağların gelişmesi, siber saldırıların çoğalması, verilerin büyüklüğü, karmaşıklığı ve veri hacminin büyümesi finansal hizmetler sektöründeki şirketleri de derinden etkiliyor. Bu bakış açısıyla bilgi sistemlerinin verimli ve etkin kullanılıyor olması, önemli birer risk ve katma değer unsuru haline gelmesine neden oluyor. Diğer yandan, teknolojiden doğrudan etkilenen geleneksel finansal denetim yöntemleri de gelecekteki şartlara göre şekillenerek ortama cevap vermekte yetersiz kalabiliyor. Teknoloji kaynaklı risklerin kontrol altına alınması ve kayıpların önlenmesi, etkin ve entegre bir finansal denetim ve bilgi teknolojileri (BT) denetimi yaklaşımını gerektiriyor. Bu dönüşüme uyum sağlayabilmek ve bu değişimlerden doğan risklerin önüne geçmek adına yeni denetim metodlarının ve yeni yaklaşımların uygulanması kaçınılmaz görünüyor.

DENETİM NEDEN DEĞİŞMELİ?

Finansal denetimin öncelikli amacı, finansal tablolarda yer alan bilgilerin doğruluğunu ve bütünlüğünü teyit etmek ve finansalların mevzuata

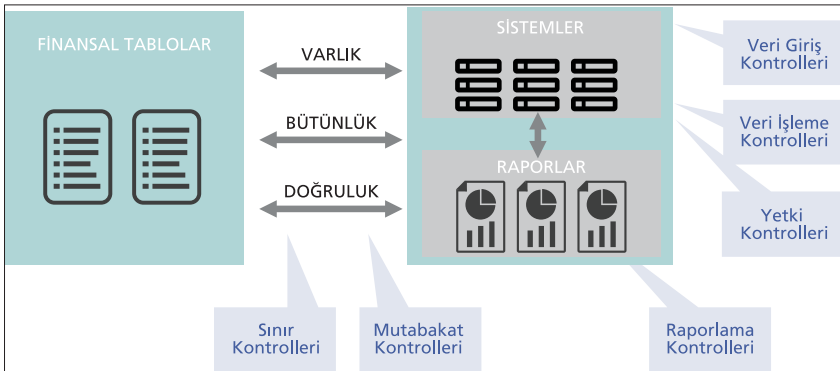
uyumlu bir şekilde hazırlanmış olmasına güven-ce vermektir. Finansal denetimi desteklemek üzere yapılan süreç ve BT denetimlerinin amacı ise finansal tablolarda yer alan verinin doğruluğuna, bütünlüğüne ve varlığına ilişkin kontroller (örneğin veri giriş kontrolleri, mutabakatlar, yetki kontrolleri...) ve finansal veriyi oluşturan verileri sağlayan kaynak sistemlere güvence vermektir denilebilir.

Bankacılık sektöründe, BDDK'nın denetim yaklaşımına göre finansal denetimin altında bankacılık süreçleri ve bilgi sistemleri denetimi gerçekleştiriliyor. Bu denetimlerde bankaların iç sistemler yapısı da dikkate alınarak bütünlük bir denetim yapısı ortaya çıkıyor. Mevcut durumda bankalarda üçlü sac ayağı modeliyle bir güvence sağlanıyor. Bu üçlü sac ayağını oluşturan bileşenler düzenleyici denetimi, iç denetim ve bağımsız denetim kuruluşlarından oluşuyor.

Türkiye'de böylesine etkin ve yaygın uygulamasını bankalarda gördüğümüz finansal, BT ve süreç denetimi yapısı o halde neden yetersiz kalabilir? Aslında, mevcut yapıdaki problem, denetimin geriye yönelik, yani "retrospektif" ve örnekleme dayalı bir inceleme olmasından kaynaklanıyor. Şirketlerin adeta bir veri okyanusunda yüzmekte olduğunu, mobil ve sosyal medya teknolojilerinden her an etkilenebileceğini ve sürekli olarak altyapı ve dönüşüm projeleri içinde yer aldığını düşünürsek, çoktan gerçekleşmiş ve kayba neden olmuş riskleri "belirlenmek" ve bu riskleri düzeltici faaliyetleri gerçekleştirmek yeterli olmayabilir. Bunun ötesinde, riskleri "gerçekleştikleri anda ve yerinde" tespit etmek, mümkünse gerçekleşmeden engellemek, denetim ve risk bakış açımızı önemli ölçüde geliştirecektir.

GELECEKTE NASIL OLACAK?

Denetimin nasıl değişeceğine birkaç örnek vermek gerekirse, örneğin alternatif dağıtım kanalları sürecinde yapılan denetimlerde sadece

BT DENETİMİNİN FAYDASI

Son zamanlarda geleneksel denetim yöntemlerinin sorgulanıyor olması, denetimlere katılan değer tartışılmasından kaynaklanıyor. Örneğin yürütülen BT ve süreç denetim çalışmaları manuel iş yükünü azaltarak verimliliği ve kaliteyi artırıyor. Süreçlere ve kontrollere daha yaygın ve geniş bir örneklem ışığında bakarak güvence kapsamının artırılmasını sağlıyor. Aynı zamanda BDDK ve SPK gibi düzenleyici otoritelerin taleplerine karşılık olarak şirketlerin mevzuata uyumu hakkında güvence sağlıyor. En son ve en önemli olarak BT denetimleri, müşteriye iyileştirme noktalarının sunulması ve bir yol haritasının oluşturulması konusunda yardımcı oluyor. Denetim metodlarının sağlayacağı fayda yelpazesine her geçen gün yeni bir renk ekleniyor. Önemli olan bu değişim ve gelişimin farkında olmak ve ona uyum sağlamaktır.

DENETİMDEKİ DEĞİŞİM

Geleceğin denetimi

internet bankacılığını incelememiz yeterliyken, artık mobil uygulamaların da kapsama girip girmeyeceği değerlendirilmelidir. Teknolojik gelişmelerin yanı sıra artan mevzuat ve bundan kaynaklı zorluklar, bankaların süreçlerini ve yönetim yapılarını geliştirmelerini ve GRC (yönetişim, risk ve uyum) çerçeveleri oluşturmalarını gerektiriyor. Büyük verinin getirmiş olduğu zorluklar, örneklem yapmak yerine, denetimin güvencesini artırmak için popülasyonun daha büyük bir bölümünün ve hatta tamamının incelenmesiyle aşılabılır. Risklerin önceden ve gerçekleştiği anda tespiti için önerilen çözüm ve yöntemler "sürekli izleme/sürekli denetim" adı altında toplanıyor.

Son olarak ise sürekli olarak yazılım ve teknolojik altyapıyı ilgilendiren projelerin gerçekleştirildiği kompleks ortamlarda, proje kaynaklı risklerin proje canlıya alındıktan ve riskler gerçekleştikten sonra, yani yıl sonunda incelenmesi de faydasız bir faaliyet olarak kalabilir. Bunun yerine, analiz, tasarım, geliştirme, kabul, onay ve proje sonrası aşamalarında olası riskleri belirleyip önlemleri alma ve mevcut sistemlere ve finansallara etkilerini minimize etme yöntemlerine denetim terminolojimiz içerisinde "gerçek zamanlı sistem değerlendirme" diyoruz.

Şu ana kadar yapmış olduğumuz geleneksel denetim yöntemleri ile bir yılı çeyreklerle bölerek, işin çoğunu yıl sonunda gerçekleştiriyoruz. Ancak yeni denetim yöntemleriyle ara dönem denetimlerinde BT genel kontrolleri ile süreç denetimini gerçekleştirip, yıl sonunda yalnızca muhasebe işlerinin testi, ara dönem denetimlerinin tamamlanması (roll-forward) ve veri analitiği gibi çalışmalar yapılabilir. Bu çerçeveyi genişletmek, riskleri anında tespit etmek ve denetimin yıl sonundaki yükünü azaltmak adına, banka tarafından da sürekli izleme ve sürekli denetim modeli kurularak tüm yıla yayılan bir kontrol ortamı oluşturulabilir. Şirketler bu sürekli denetim yaklaşımını benimzediklerinde ise yıl sonunda düzeltilemez durumdaki tespitlerin azalacağı öngörülebilir. ●

UMS 39'DAN UFRS 9'A GEÇİŞ GAECCL

Murat Alsan
Denetim Bölüm Başkanı,
Şirket Ortağı

E: malsan@kpmg.com
T: +90 216 681 90 02
M: +90 533 276 21 69

Cihan Doğrayan
Denetim, Kıdemli Müdür

E: cdograyan@kpmg.com
T: +90 216 681 90 67
M: +90 533 599 31 24

Melis Tiryakioğlu
Finansal Yönetim ve
Raporlama Hizmetleri,
Müdür

E: mtiryakioğlu@kpmg.com
T: +90 216 681 90 00 - 9679
M: +90 539 660 78 13

UFRS 9 Finansal Araçlar Projesi, sınıflandırma ve ölçme, değer düşüklüğü ve riskten korunma muhasebesi kavramlarının ayrı ayrı bölümler halinde tamamlanarak bir araya getirilmesiyle tamamlandı. UFRS 9, 1 Ocak 2018 tarihi itibarıyla veya sonrasında başlayan yıllık hesap dönemleri için yürürlüğe girecek olup bu standardın erken uygulanmasına izin verilmektedir.

UMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme standardının değiştirilmesi kapsamında başlatılan UFRS 9 Finansal Araçlar Projesi, sınıflandırma ve ölçme, değer düşüklüğü ve riskten korunma muhasebesi kavramlarının ayrı ayrı bölümler halinde tamamlanarak bir araya getirilmesiyle tamamlandı. UFRS 9 Finansal Araçlar standardının nihai hali Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (UMSK) tarafından 24 Temmuz 2014 tarihinde yayınlandı. UFRS 9, 1 Ocak 2018 tarihi itibarıyla veya sonrasında başlayan yıllık hesap dönemleri için yürürlüğe girecek olup, bu standardın erken uygulanmasına izin verilmektedir.

UMS 39'a göre UFRS 9 standardında en önemli ve köklü değişikliğin yapıldığı faz olarak "beklenen kredi zararları" karşımıza çıkıyor. UFRS 9, ilk muhasebeleşmeden sonra kredi kalitesindeki değişime dayanan 3 aşamalı değer düşüklüğü modeli oluşturuyor.

Birinci aşama, ilk muhasebeleştirmeden bir sonraki raporlama dönemine kadar kredi riskinde önemli bir artış olmayan veya raporlama tarihinde düşük kredi riski olan finansal araçları kapsıyor. Bu varlıklar için 12 aylık beklenen kredi zararı muhasebeleştiriliyor.

İkinci aşamada, ilk muhasebeleşmeden sonra kredi riskinde önemli artış olan fakat değer düşüklüğüne ilişkin tarafsız bir kanıt olmayan finansal varlıkları kapsıyor. Bu varlıklar için ömür boyu beklenen kredi zararı muhasebeleştiriliyor. Bu aşamadaki beklenen kredi zararları, ortalama kredi zararı ve temerrüt riski (Probability of Default PD) ile ağırlıklandırılıyor.

Üçüncü aşama, raporlama tarihinde değer düşüklüğü için tarafsız kanıtın olduğu finansal varlıkları içeriyor. Bu varlıklar için ömür boyu beklenen kredi zararı muhasebeleştiriliyor.

BASEL'DEN FARKI

UFRS 9 standardının uygun gördüğü yeni kredi karşılıkları modeli, temel olarak Basel'in içsel derecelendirmeye dayalı kredi riski ölçüm modelleriyle benzerlik gösteriyor. Ancak detaylarına inildiğinde rakamsal sonuçları önemli derecede etkileyebilecek temel farklar da bulunuyor. UFRS 9 standardı yayımlandığından bu yana geçen süre zarfında UFRS 9 ve Basel arasındaki bu farklılıklar düzenleyici otoriteler ve Avrupa bankalarının gündemini meşgul ediyor.

Bu nedenle Bank for International Settlements (BIS) kurumu Şubat 2015'te UFRS 9'un Basel ile olan farklarının da eleştiri konusu yapıldığı beklenen kredi zararları modeli üzerine bir kılavuz makale yayınladı (Guidance on accounting for expected credit losses – GAECCL Paper). Bu kılavuz makalenin temel amacı uluslararası bankaların ve finansal kuruluşların UFRS 9 uygulamalarında tutarlılık oluşturmak ve bankaların uygulamalarının karşılaştırılabilir olmasını sağlamaktır.

UMS 39'a göre UFRS 9 standardında en önemli ve köklü değişikliğin yapıldığı faz olarak "beklenen kredi zararları" karşımıza çıkıyor.

GAECCL'İN HAZIRLANMA AMACI

UFRS 9 ilke bazlı bir standart olup uygulama anlamında farklılaşmalar meydana gelmesi ve finansal tabloların karşılaştırılabilir olmaması riskini barındırıyor. Basel komitesi ise UFRS 9'un yorumlanmasında farklı uygulamaları önleyebilmek ve UFRS 9 geçiş sürecinde finansal kuruluşlara kolaylık sağlamak amacıyla GAECCL hazırladı. GAECCL kredi riski uygulamalarında beklenen kredi kaybı muhasebe modeli uygulamalarıyla ilgili olarak yönetsel gereklilikleri belirlemeyi amaçlıyor. Bu uygulamalar, bir bankanın kredi riski yönetimi için uyguladığı prosedürleri tüm yönleriyle barındırıyor. Bununla birlikte GAECCL kredi riski →

UFRS 9 standardı ve GAECCL farklı bir dil ve farklı bir felsefe kullanıyor. Bunun nedeni ise farklı amaçlar için hazırlanmış olmaları...

uygulamalarının kapsamını, kredi karşılıklarının değerlendirilmesi ve ölçümüyle ilgili uygulanan muhasebe prensipleri çerçevesinde belirledi.

Bankaların finansal durumu kredi riskinde meydana gelen artışa son derece duyarlı. Bu nedenle bankacılık sektöründe kredi riskinde meydana gelen artışın nasıl, ne zaman ve hangi tutarda olacağını belirlemek sektörde bulunan banka yönetimleri, yatırımcılar, denetçiler ve finansal tablo kullanıcıları dahil olmak üzere tüm paydaşlar için oldukça önemli. Basel komitesi, kredi risklerinin izlenebilmesi için beklenen kredi kaybı muhasebe çerçevesinin geliştirilmesini destekliyor. Kredi riski çerçevesinin geliştirilmesi, banka portföylerinde gerçekleşen kredi riski artışı ve kredi kalitesi bozulmalarını, kredi kayıp olaylarının gerçekleşmeden önce tespit edilmesini sağlıyor. Bankaların kredi riski uygulamalarının kaliteli, sağlam ve tutarlı beklenen kredi kaybı muhasebe modeli uygulamaları için temel oluşturması ve uygulanan muhasebe çerçevesi ve sermaye yeterliliği ölçümüyle uyumlu olması bekleniyor.

FARKLI FELSEFE

GAECCL beklenen kredi kaybı muhasebe modelinin bir bankanın genel kredi riski uygulamaları ve düzenlemeleriyle nasıl bir etkileşim içinde olacağı gerekliliklerini açıklıyor, fakat bunu yaparken Basel sermaye çerçevesine göre düzenleyici sermaye gereksinimleri kapsamındaki beklenen kredi karşılıklarını düzenlemeyi amaçlamıyor.

UFRS 9 standardı ve GAECCL farklı bir dil ve farklı bir felsefe kullanıyor. Bunun nedeni ise farklı amaçlar için hazırlanmış olmaları. Bu durum da GAECCL'in yorumlanmasında taraflar arasında potansiyel ayrışma meydana getiriyor. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'na göre GAECCL, UFRS 9 uygulamasında pratik yöntemlerin uygulanmasında belirli kısıtlamaların ortadan kaldırılmasına odaklanıyor ve UFRS 9 prensipleriyle çakışmıyor. Basel Komitesi'ne göre beklenen kredi kaybı tahmini için hesaplamalarda kullanılan makul bilgilerin tamamı dikkate alınmalı ve uygulamalar dönemler itibarıyla tutarlı olmalıdır.

HESAPLAMADA TEMEL FARKLAR

GAECCL'a göre yasal sermaye için hesaplanan beklenen kredi kayıp ölçümü, UFRS 9 kapsamında hesaplanan beklenen kredi kayıp ölçümü için bir başlangıç noktası olmakla birlikte yasal sermaye ve UFRS 9 sermaye hesaplama verisinde ve amacıyla bazı temel farklılıklar bulunması nedeniyle iki uygulama arasında bazı düzeltmeler yapılması gerekiyor. Bunun nedeni ise Basel ve UFRS 9 uygulamalarında ve kullanılan verilerde bazı temel farkların bulunmasıdır. Bu farklılıkları 8 başlıkta özetlemek mümkün:

1. UFRS 9'a göre tüm finansal varlıklar için 12 aylık (tek dönemlik) beklenen kredi karşılığı hesaplaması, finansal varlığın başlangıç tarihinden sonra kredi riskinde önemli bir artış bulunması durumunda ise finansal varlığın ömrü boyunca (çoklu dönem) beklenen karşılık hesaplaması yapılması gerekiyor. Basel'e göre ise tüm finansal varlıklar için 12 aylık (tek dönemlik) beklenen kredi karşılığı hesaplaması yapılması gerekiyor.

Basel Komitesi'ne göre 12 aylık beklenen kredi karşılığı hesaplaması sadece 12 ay içinde beklenen kaybı değil aynı zamanda finansal varlığın ömrü boyunca muhtemel kayıp riskini kapsıyor. Bunun nedeni ise temerrüt olasılığının 12 aylık hesaplanmasına rağmen temerrüt halinde kaybın finansal varlığın tüm ömrünü kapsayacak şekilde hesaplanıyor olmasıdır. Basel Komitesi'nin bu bakış açısına göre finansal varlığın ömrü boyunca (çoklu dönem) kredi karşılığı hesaplama kavramı Basel'de bulunmuyor.

2. UFRS 9'a göre finansal varlığın geri ödemesinde 30 günlük gecikme bulunması kredi riskinde önemli bir artış göstergesi, 90 günlük gecikme bulunması ise finansal varlığın temerrüde düşme göstergesi oluyor. Bununla birlikte Basel'de böyle bir kriter bulunmuyor. UFRS 9'a göre finansal var-

Farklar

	UFRS 9	Basel
1	Çoklu dönem beklenen kredi karşılık hesaplaması (Aşama 1: 12 aylık, Aşama 2&3: Kredinin ömrü boyunca)	Tek dönemlik beklenen kredi karşılık hesaplaması (12 aylık)
2	30 ve 90 günlük aksi ispat edilebilir karineler	-
3	Temerrüt olasılığı; belirli bir zaman dilimi (Point-in-time PD-(PIT PD))	Temerrüt olasılığı; yaşam döngüsü (Through-the cycle PD-TTC PD)
4	Temerrüt halinde kayıp; negatif ve pozitif senaryolar	Temerrüt halinde kayıp; negatif senaryolar
5	Temerrüt halinde kayıp; tahsilat giderlerini içermiyor	Temerrüt halinde kayıp; hesaplaması sermaye maliyeti ve genel giderleri içeriyor.
6	Temerrüt halinde risk tutarı; belirli bir zaman dilimi	Temerrüt halinde risk tutarı; negatif senaryolar, uzun süreli gözlem (5 veya 7 yıl)
7	Temerrüt halinde risk tutarı; bilanço dışı varlıkların hesaplamaya dahil edilmesi konusu kesinlik kazanmadı	Temerrüt halinde risk tutarı; bilanço dışı varlıklar için hesaplama yapılmaktadır
8	-	Duyarlılık analizleri ve validasyon

liğin geri ödemesinde 30 günlük gecikmenin bulunması durumunda finansal kuruluşlar, meydana gelen gecikmenin kredi riski artışının göstergesi olmadığı tezini, 90 günlük gecikmenin bulunması durumunda ise bu gecikmenin temerrüde düşme göstergesi olmadığını öne sürebilir. Ancak bunun için önemli bir gerekçe veya birden fazla gerekçe bulunması gerekiyor. Diğer bir deyişle 30-90 günlük gecikme kriteri UFRS 9'da önemli bir kriter olmakla birlikte standartta bunun aynı zamanda aksi ispat edilebilir karine olduğu da belirtiliyor.

Basel Komitesi finansal varlıkların geri ödemelerinde meydana gelen gecikmelerin önemli bir kredi riski artış/temerrüt göstergesi olduğu konusunda UFRS 9 standardı ile aynı görüşte. Bununla birlikte Basel Komitesi finansal kuruluşların sağlam bir kredi riski değerlendirme ve yönetim süreci geliştirmesi ve kredi riskinde meydana gelen artışın finansal varlıkların gecikmeye düşmeden tespit edilmesi gerektiğini savunuyor. Bu nedenle Basel'de gecikme günü kriteri bulunmuyor.

3. UFRS 9'a göre beklenen kredi karşılığı hesaplaması (Point-in-time PD-PIT PD) tüm konjonktürel değişiklikler ve borçluya özgü tüm değerler bir araya getirilerek uygun olasılıklar ile ağırlıklandırılıyor ve beklenen kredi karşılığı hesaplanıyor. Basel'e göre beklenen kredi karşılığı hesaplaması ise finansal varlığın yaşam döngüsü boyunca (through-the cycle PD-TTC PD) hesaplanıyor. Uzun dönemli ortalama kredi döngüsünü yansıtmak için ilgili kredi tahmini süresi (forecasting horizon) boyunca temerrüde düşme olasılığı da değerlendiriliyor.

4. Basel'de temerrüt halinde kayıp hesaplamasında sadece negatif yönlü (downturn) ekonomik

koşullar kullanılırken UFRS 9'da negatif-pozitif yönlü olmak üzere mevcut tüm ekonomik koşullar dikkate alınıyor. Başka bir deyişle UFRS 9'da Basel'de olduğu gibi "muhafazakâr yaklaşım" kavramı bulunmuyor.

5. UFRS 9'a göre temerrüt halinde kayıp hesaplaması yapılırken gelecekte oluşması muhtemel tahsilat giderleri hesaplamaya dahil edilmiyor. Basel'de temerrüt halinde kayıp hesaplamasında ise sermaye maliyeti ve genel giderleri dahil edilerek hesaplama yapılıyor.

6. UFRS 9'a göre temerrüt halinde risk hesaplaması finansal varlığın türüne göre belirli bir dönem kapsayacak şekilde yapılıyor. Basel'e göre yapılan temerrüt halinde risk hesaplamasında ise negatif senaryolar dikkate alınıyor ve 5-7 yıllık geçmiş dönem verileri kullanılıyor.

7. UFRS 9'da temerrüt halinde risk hesaplamasına bilanço dışı hesapların dahil edilip edilmeyeceği konusu henüz kesinlik kazanmadı. Basel'de ise temerrüt halinde risk hesaplamasına bilanço dışı hesaplar dahil edilmekte olup yapılan hesaplamada negatif senaryoların dahil edildiği kredi dönüşüm faktörü kullanılıyor.

8. Basel Komitesi model tabanlı derecelendirme sistemlerinin doğruluğunu ve tutarlılığını ve modellerde kullanılan tüm ilgili risk bileşenleri için yapılan tahminleri valide etmek için bankaların sağlam politika ve prosedürlere sahip olmaları gerektiğini belirtiyor. Model validasyonu kredi riski ölçüm modeli ilk geliştirildiğinde ve modellerde önemli değişiklikler yapıldığında gerçekleştiriliyor. UFRS 9 standardında ise duyarlılık analizi ve validasyon kavramından bahsedilmiyor. ●

BSMV'DE UYGULAMA FARKLILIKLARI

Banka ve sigorta işlemlerinden doğan bir vergi türü olan Banka Sigorta Muamele Vergisi (BSMV) uygulamasında önemli farklılıklar söz konusu. Bu farklılıklar konusunda bilgi sahibi olmak ise şirketlere avantaj sağlıyor. Bu sayede uygulamalarına yön verip daha sağlıklı ilerleyebiliyorlar.

Hakan Güzeloğlu
Vergi, Şirket Ortağı

E: hguzeloglu@kpmg.com
T: +90 216 681 91 69
M: +90 530 387 61 53

Banka ve sigorta şirketlerinde son dönemde farklı konu başlıkları altında vergi incelemeleri gerçekleşiyor. Bu incelemelerde vergi müfettişlerinin en çok önemseydiği konuların başında Gider Vergileri Kanunu'nda yer alan Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) uygulamaları geliyor. Bunu son dönemde gerçekleştirilen sovtaj gelirleri, sınav ücretleri ve Western Union işlemlerine ilişkin vergi denetimlerinde görüyoruz.

Finans sektörünün işlem vergisi olan bu verginin banka ve sigorta şirketlerindeki iştirak hissesi ve gayrimenkul satışları uygulamasındaki matrah tespiti ve bu matrah tespitinde Gelir İdaresi'nin farklı görüşleri yazımızın konusunu oluşturuyor.

NELER VERGİYE TABİ?

Gider Vergileri Kanunu'nun 28'inci maddesinde yer verilen, BSMV'ye göre banka ve sigorta şirketlerinin (Finansal Kiralama Kanunu'na göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere) yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine nakden veya hesaben aldıkları paralar banka ve sigorta muameleleri vergisine tabidir.

BSMV hesaplanması için önce bir işlemin gerçekleşmesi, daha sonra da bu işlem neticesinde lehe alınmış bir parasal tutarın olması esastır. Burada, özellikle nakden veya hesaben lehe alınan para ifadesini yapılan tüm tahsilat olarak değil; işlem sonucunda ortaya çıkan, lehe alınan para olarak değerlendirmek doğru olacaktır.

TAŞINMAZ SATIŞINDA MATRAH

Örneğin, bir bankanın satış işlemine konu ettiği bir gayrimenkulün alış bedeli 100 bin TL olup, 1 milyon 200 bin TL'ye satılmış olsun. Burada satış bedeli olan 1 milyon 200 bin TL ile tarihi alış bedeli olan 100 bin TL arasında oluşan 1 milyon

100 bin TL lehe alınan tutar olarak değerlendirileceğinden, bu tutar üzerinden işleme herhangi bir istisna olmadığı varsayımı ile yüzde 5 oranında BSMV hesaplanması gerekmektedir.

Aynı örnekteki işlemde bahse konu gayrimenkulün defter değerinin 1 milyon 500 bin TL olduğunu varsaydığımızda ise, satış işlemine ilişkin muhasebe kaydına göre banka bu işlemden 300 bin TL zarar edecektir. Ancak satış tutarı 1 milyon 200 bin TL olan gayrimenkulde lehe alınacak olan para tutarının yine 1 milyon 100 bin TL olarak BSMV'ye tabi tutulması gerekmektedir. Bankanın duran varlık kayıtlarında ise 1 milyon 500 bin TL değerindeki bir taşınmazın satışı ve buna bağlı kâr/zarar kayıtları dikkate alındığında, kayıtlarda zararlarla sonuçlanan bir satış işlemi olsa da lehe alınan tutar sebebiyle BSMV ödenmesi gerekir.

Sonuç olarak, gayrimenkul ve iştirak hissesi satışlarında lehe alınan paradaki yorumumuz örneğimizdeki tarihi maliyet bedeli ile satış bedeli arasındaki pozitif farkın değerlendirilmesi yönünde olmalıdır.

GELİR İDARESİ'NİN GÖRÜŞÜ

Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı'nın vermiş olduğu görüşlerde taşınmaz ve iştirak

Vergi incelemelerinde vergi müfettişleri en çok Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi'ni önemsiyor.

hissesi satışlarında BSMV matrahı tarihi maliyet değeriyle satış bedeli arasındaki fark olarak ifade ediliyor.

Gelir İdaresi'nin resmi internet sitesinde yer verilen 18.06.1997 tarih ve B.070. GEL.0.56/5601-840/254035 sayılı özelgede maliyet artış fonunun da matrahtan ayrıştırılmayacağı ifade ediliyor:

"(...) Bu nedenlerle bankanıza ait gayrimenkul veya iştirak hisselerinin alış bedeli ve satış bedeli arasındaki fark banka ve sigorta muameleleri matrahını oluşturacağından, bankanız lehine alınan ve Maliyet Artış Fonu olarak isimlendirilen kısmın da yüzde 5 nispetinde banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi tutulması gerekmektedir."

Burada, tarihi maliyet değeriyle satış bedeli arasındaki farkın dikkate alınması gerektiği belirtiliyor. Söz konusu özelgeyle maliyet artış fonu gibi benzeri fonların hesaplamada dikkate alınmayacağı, hesaplamanın çok açık bir şekilde kıymetin satış tutarından tarihi maliyetinin düşülmesi şeklinde yapılması gerektiği belirtiliyor.

Öte yandan, 2013 yılında bir bankaya verilen özelgede, "... Ayrıca bankanız aktifine kayıtlı olan gayrimenkulün satılması halinde BSMV matrahı, bu gayrimenkulün satış bedelinden, birikmiş amortismanlar ve enflasyon düzeltmesi farklarının da dikkate alınması suretiyle hesaplanacak olan kayıtlı değeri düşülerek bulunacaktır" ifadesine yer veriliyor.

HESAPLAMALAR ÖRTÜŞMÜYOR

Taşınmaz satış bedelinden, birikmiş amortismanlar ve enflasyon düzeltme farklarının da düşülmesi, sonucu dikkate alınacak tutarın BSMV matrahı olarak hesaplanması gerektiği ifadesi banka aktifindeki taşınmazın kayıtlı değerlerinin enflasyon muhasebesi etkisinin dikkate alınması anlamına geliyor. Bu durum bir önceki örneğimizde de vermiş olduğumuz, öteden beri bankalarca uygulanmakta olan hesaplamayla örtüşmüyor.

Komisyon özelgesi olmayan bu özelgedeki ifadenin benzeri yine Türkiye Bankalar Birliği'nin internet sitesinde yayımlanan Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Kitabı'nın "12. Menkul ve Gayrimenkul Satışları" başlıklı bölümünde de yer alıyor. Türkiye Bankalar Birliği'nin görüşü olmamakla birlikte söz konusu çalışmada Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından 31.07.2012 tarih ve 172 sayılı başka bir özelgedeki görüşe göre, banka ve sigorta şirketlerinin aktifine kayıtlı olan gayrimenkullerin satışında BSMV matrahının bu kıymetlerin satış bedelinden birikmiş amortismanlar ve enflasyon düzeltmesi farklarının da dikkate alınması suretiyle hesaplanacak olan kayıtlı değer düşülerek bulunacağı ifade ediliyor. ●

KPMG DEĞERLENDİRMESİ

FARKLILIKLAR VAR Yer vermiş olduğumuz örnek özelgelerden görüleceği üzere, görüş farklılıkları olan bu konuda BSMV uygulamasının net bir şekilde satış bedelinden tarihi alış bedelinin düşülmesi ile bulunacak pozitif matrahtan hesaplanacak vergi tutarı olması gerekiyor. Aynı şekilde zarar edilen bir işlemin sonucunda lehe para kalmayacağı gerekçesi ile işlemin BSMV'ye tabi olmayacağını düşünmenin vermiş olduğumuz örneklerde olduğu gibi doğru olmayacağını, bunun aksine zarar edilen işlem sonucunda BSMV hesaplanması gerekebileceğini de hatırlatmakta yarar var.

SORU İŞARETLERİ Sonuç olarak, öteden beri bankalarca uygulanmakta olan tarihi maliyet satış bedeli arasındaki farkın BSMV matrahı olarak dikkate alınması uygulaması yanında bahse konu özelgelerdeki görüş farklılıklarının kafalarda soru işareti yarattığı aşikar. Bankaların sahibi olduğu gayrimenkullerin değerleri göz önüne alındığında yüksek matrah farkları doğurabilecek bu konuda Gelir İdaresi tarafından uygulamanın açıklığa kavuşturulması faydalı olacaktır.

Finans yayınlarımız

1. Gelişen Bankacılık Regülasyonları- Birinci Bölüm: Dizayndan Uygulamaya

Gelişen Bankacılık Regülasyonları 2015 yayınının, bir rapor serisi olarak basımı gerçekleştirildi. Söz konusu yayın "Birinci Bölüm: Dizayndan Uygulamaya" ile başlıyor. Rapor güncel ve gelecek bankacılık regülasyonlarını inceliyor ve spesifik konulara odaklanan önümüzdeki sayılara zemin hazırlıyor.

2. Gelişen Bankacılık Regülasyonları- İkinci Bölüm: Görünür Strateji Arayışı

Gelişen Bankacılık Regülasyonları yayınının ikinci kısmı düzenlemeler ve ticari baskıların iş modellerini değiştirdiği günümüz dünyasında, bankaların yapılarına, uygulanabilir ve sürdürülebilir gelecek arayışlarına odaklanıyor.

3. Banka Satın Almalarında İlk 10 Trend

Düzenleyici kurallar, pazara yeni giren şirketler, değişen market dinamikleri ve yeniden yapılanmanın sonucunda 2014 yılı M&A (birleşme ve kazanma) işlemleri için ideal bir yıldır. Bu yüzden KPMG bünyesinde 2015 yılı için trend olacak 10 tahmin hazırlandı.

4. Sigorta Riski ve Sermaye Dönüşümü

Sigorta Sektöründe Finans ve Risk başlıklı yayınlarımızın üçüncüsü olan bu yayın risk konusuna odaklanmaktadır.

1

2

3

4